

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 Din, pol leta 18 Din, četrt leta 8 Din. Izven Jugoslavije 64 Din. Naročnina se pošlje na upravnništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroska cesta št. 5. — List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurban 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroska cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema naročnine, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije so poštnine proste. Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurban 113.

Ob 10 letnici Krekove smrti.

Dokler smo imeli Kreka živega med seboj, nismo vedeli, kaj imamo. Ko nam je umrl, smo trenutno vsi začutili velikansko izgubo, ki je zadela naš narod, ko je ravno šel v novo bodočnost. Potem pa smo skoroda pozabili, pozabili nanj, ki nam je bil kakor Mojzes Izraelcem, ko so šli iz egiptovske sužnosti. Minilo je že deset let od tega, kar je umrl dr. Krek. In ta desetletnica nam zopet stavi pred oči njega, ki ga moremo nazvati očeta, ker nam je uspekal temelje našega sedanjega doma. Tudi mi se ga hočemo danes spomniti. Nikakor pa to ne bodi le opomin nanj, ampak bodi prerogaj našega mišljenja in delovanja v Krekovem duhu in Krekovi delavnosti.

Dr. Krekov življenjepis.

Rojen je bil pri Sv. Gregorju nad Sodražico leta 1865 kot sin učitelja. Po očetovi smrti se je preselil z materjo, katero je zelo iskreno ljubil, na očetovo posestvo v Selcih nad Škofje Loko. Gimnazijo je dovršil v Ljubljani ter je stopil v bogoslovje. Za mašnika je bil posvečen leta 1888, na kar je šel na Dunaj študirati, da je postal doktor bogoslovja. Ker je ljubil svoj narod in ga je narod spoznal kot enega svojih najidealnejših, je postal Krek deželni in državni poslanec. Imel pa je bolezen, ki mu je leta in leta nagajala, poapnenje žil. In ko je dr. Krek pred desetimi leti obiskal svojega prijatelja župnika Bajca v Št. Janžu na Dolenjskem, je tamkaj ugasnilo njegovo zemeljsko življenje. Njegovo truplo so prepeljali v Ljubljano, kjer mu je narod v znak hvalečnosti na grobu postavil velik spomenik

Dr. Krekovo delo.

Z eno besedo bi lahko označili Krekovo delo: Ljubezen. Sama ljubezen ga je bila in čim več je je kdo potreboval, temveč jo je dobil. Njegova ljubezen pa se ni zrealila v govoru, v frazah in napitnicah, ampak v delu. Videl je, kako naš narod potrebuje izobrazbe kakor vsakdanjega kruha in poklical je v življenje krščanska prosvetna društva ter jih organiziral v eno enoto. Videl je, kako je naš kmet posebno trpel pod oduševom posameznih bogatašev po deželi, pa je šel na delo in ustanovil zadruga, hranilnice ter posojilnice in tudi že je združil v mogočno Zadruga zvezo. Da bi tega dela ne zastavil, bi gospodarski položaj Slovenije bil danes kakor kje v Galiciji. Videl je trpinaslovenca, slovenskega delavca, pa mu je osnoval delavske strokovne organizacije, ki mu varuje in brani delavske

pravice. Vse njegovo delo je bilo rojeno iz ljubezni, zato je uspelo. In danes, ko je deset let že od tega, kar pokriva njegovo truplo slovenska zemlja in kar se njegov duh raduje v Bogu, še vse njegovo delo živi, se razvija kot zdravo drevo, ki ga je dobro usadil vrtnar dr. Krek. In naš narod od teh dreves naših organizacij zajema sad, ki mu daje moč čistejšega in gospodarskega življenja.

Bodimo vredni dediči Krekovi!

Ohranimo to, kar nam je ustvaril! Naše organizacije, bodisi posvetne, gospodarske ali stanovske kot tudi politične, bodo cvetele in bodo vedno več sadov prinašale, ako jih bomo vodili in gojili z isto ljubeznijo, kakor jih je dr. Krek ustanavljal. Vsi oni, ki so že dosedaj požrtvovalno delovali v njih in še delujejo, so vredni dediči Krekovi.

Dajmo pa Krekovega duha pred vsem naši mladini! Ona, ki v današnjih razruvanih časih ne ve, kod bi ubrala pot v boljšo bodočnost, naj se pred vsem navzame duha Krekovega. Bodimo tako idealni, kot je bil on, ki je izgovoril in izgovoril v idealnem ognjevitem delu za dobro našega naroda.

Bodimo požrtvovalni kot on, ki nikdar ni vprašal, kaj pa bom imel od tega, če bom deloval v društvih, zadrugah in drugod, ampak je vedno gledal le na to, kaj bodo imeli od tega — drugi, kaj bo imel koristi od njegovega dela njegovega naroda.

Bodimo delavni kot on, ki ni le od jutra do večera, ampak prav pogostokrat tudi od večera do jutra delal, delal, če tudi je slutil, da mu ravno to pije in močno pije njegovo življenjsko moč. Ne v poklju in miru, sredi dela se je poslovil od nas.

Bodimo pri delu veseli kot on! Veselje do dela in veselje pri delu, pa kjerkoli, posebno pa v naših organizacijah, je ona skrivnostna moč, ki nas združuje, da ne odstopimo, da hočemo dalje, da hočemo novih del in novih uspehov. In to veselje se pomnožuje posebno z uspehi po delu. Kadar je Krek videl uspehe svojega dela, je bil bolj vesel, kakor bi si pridobil bogve kaj!

Ob desetletnici Krekove smrti ne mislimo torej le na to, da ga ni več med nami! Mislimo na to, da bo njegov duh po nas vseh še nadalje med nami, da bo po svojih vrednih dedičih ohranjal Krekovo delo in ga množil ter s tem ohranil prijeten dom slovenskemu narodu!

Občinske volitve in naši nasprotniki.

Pred kratkim smo objavili članek o občinskih volitvah, v katerem smo izrecno poudarili, da so občinske volitve v prvi vrsti gospodarskega značaja, da pa so v danih razmerah, ko naši nasprotniki tudi na tem polju gonijo politiko, zelo važna politična zadeva. Nismo mislili tako brezobzirno nastopiti zoper sodelovanje v občinah tudi z onimi, ki so morda le slučajno, iz nevednosti ali zaradi mode pristali demokratske stranke, nas danes k temu vendarle sili okrožnica demokratske stranke, ki jo je razposlala v zadevi občinskih volitev. Okrožnica navaja:

»V splošnem naj veljajo glede občinskih volitev sledeče smernice:

1. Kjer ne moremo računati sami na kakšen poseben uspeh, je treba gledati, da se napravi kompromis, pri katerem tudi naša stranka dobro odreže in na podlagi katerega se skupna lista ne sme vložiti kot lista SLS.
2. Kjer je napredna večina, nastopimo sami s svojo listo, po potrebi tudi skupno z drugimi naprednjaki, vendar naj ostane vodstvo volitev v naših rokah.
3. Kjer nimamo sami večine, pojdemo z vsemi naprednimi strankami skupaj proti klerikalcem.
4. Kjer je to mogoče, je treba izkoristiti lokalne prilike, nasprotje ene vasi proti drugi itd. v korist našemu nastopu.

Iz teh točk moramo posneti to-le:

1. Našim nasprotnikom so občinske volitve samo politična zadeva. Oni bodo po volitvah v občinske zastope šteli svoje župane, svoje odbornike, svoje glasove in še glasove drugih strank, ki bi se z njimi zvezale, kot svoje ter bodo plazali v svet: »kako rastemo!«
2. Demokratom je geslo: Boj zoper SLS. Z vsemi strankami se lahko združujejo, samo da gre zoper SLS, zoper ono stranko, kateri pripada velika večina katoliškega slovenskega naroda. Zdej, ko so radičevci v naših krajih popolnoma propadli, mislijo demokrati zasesti njihove postojanke in tako ustvariti dve fronti: na eni SLS, na drugi liberalna stranka.
3. Da pa bi dosegla svoj umazan račun, ima namen izrabiti krajevna, osebna in druga nesoglasja, ki se bi tu in tam morda pojavila, v svojo korist. Torej tam, kjer bi zaradi domačega nesporazuma ne bil mogoč složen nastop SLS, bodo ene kar za svoje priglasili, SLS pa bodo tolkilo glasov odšteli.

Javno seveda demokrati ne govorijo tako, kakor ta-le njihova zaupna okrožnica poroča. Javno govoričijo, da gre le za gospodarsko stran občinskih volitev, ki itak nimajo političnega pomena. Toda prav nerodni so bili, da smo mi njihovo okrožnico dobili v roke ter jih zato danes javno razkrinkamo. Naši ljudje vidijo iz tega, da bodo občinske volitve velikega političnega pomena. Zato se bodo pa gotovo tudi ravnali po navodilih svoje politične strankine organizacije.

Stefan Lazar:

TITANA.

Roman.

Iz madžarščine prevedel Fr. Kolenc.

(Dalje.)

Nežno je pogledala deklico, ki se je z Overtonom razgovarjala. Obrvi je naježila in je tako opazovala Overtona. Nehoten gib je izdal, da se ji gospodič ne dopada.

— In tudi lani sem bil doma ob tem času — je nadaljeval Mutsuhito Dsain. — Z resnim znanstvom se bavim, toda če črešnje cveto, me nekaj domov vleče . . .

— Domotožje — je kimala starka. — Tudi rodna zemlja vzdihuje po svojih sinovih . . .

Mutsuhito Dsain jo je hvaležno pogledal. S toplim pogledom je pogladil sive lase tetke Bettsy, potem pa je skrivaj na dekle dvignil začudene oči.

— Oprostite, — ga je predramila matrona — jaz sem že starejša dama in se le staromodno znam razgovarjati. Prazne družabne uljudnosti ne morem prenašati; od ljudi, katerih osebnost me zanima, vedno le to vprašam, kar se tudi meni dopada . . .

— Lepo — je dvorjani Mutsuhito Dsain. — Tudi jaz nisem prijatelj družbe. Le znanstvenim poizkusom živim.

Tetka se mu je materinsko smejala.

— Enkrat že pride čas, »ko bodo črešnje zrele«, in takrat ne bodete sami, g. Mutsu . . .

— . . . hito — ji je pomagal.

Nehote je pogledal na deklico in Overtona.

— Srečen, komur ni omrežila srca zaljubljenost — je sanjarila tetka Bettsy.

Pri nas, na Japonskem, je ljubezen drugačna, ko tu — je rekel Mutsuhito zamišljeno. — Naše žene še niso na isti črti ravnopravnosti in osebne svobode, ko evropske ali ameriške dame. Naše žene so revne, male sužnje, igračke, majhne lutke; naše hitre male žene so slabe in otročje.

Overton je naravnal kukalo, med tem je moral nekaj lepega praviti deklici, ker je Alice zarudela. Mutsu-

hito Dain je to opazil in vztrepetal. Starka je zgubala čelo in nežno pravila dekletu:

— Dragica, kakor vidim, se zelo dobro zabavaš, ker si se spozabila na naj . . .

— Draga tetka, mr. Mutsuhito te prijetno zabava — se je Alice smejala proti Japoncu. — Tudi Overton govori o zelo ljubkih in zanimivih stvareh.

Profesor Brinkley se je prikazal z novimi gosti. Dva mlada lorda je pripeljal. Ribjeoka, rumenkasta Anglosasa sta dala pogovoru drugo smer. Konjske dirke, lov, gledališče in druge stvari. Mutsuhito Dsain je neopaženo zapustil družbo.

— Z Bogom — je tiho pozdravil in se pomešal med goste.

Pri enem steburu je obstal in zijal na oder. Brinkleyjeva hči! Kako čudovita, kako brezskrbna in srečna! — Overton, srečni Overton . . .

III.

Svinčnik, s katerim je pisal obrazce, mu je padel iz roke. Sledil mu je z očmi, ko je padel na papir; mislil je, da ga pobere, a ni segel za njim. Neko zaspano slabost je čutil v rokah in v glavi. Kop — kop . . . Srce mu je tolklo. Kaj hoče on, Japonec?

Nič in vse. Toda »nič« je največji v svetovju; »vse« ima prestor v njem . . .

Zdelo se mu je, da se sam sebi smeje, toda ni se smejal. Izraz obraza je ostal mrk, neizpremenljivo mrk. Toda človek ima dva obraza: zunanji in notranji. Oni je obraz telesa, ta obraz duše. Zunanji obraz ničesar ne pokaže, ako človek zna gospodovati nad samim seboj . . .

Gospodovati? Na trdem obrazu se je stresla žilica. Dozdevalo se mu je, da sedi v dirajočem vozu, ki so ga pograbili konji. V njem samem so ti konji, on sam je tudi voz, v njem je tudi ona neskončna cesta, po kateri drvi voz obupa. Kam drvi? V samega sebe se vrne. Kaj je z njim? Nič. In najstrašnejše . . .

Zaljubljen!

Kako bela beseda! In kako črna . . .

Zaljubljen!

Zaljubljen je bil tudi ob drugih prilikah, a tista zaljubljenost ni bila taka. Doma, v Nagasaku, je od družine ku-

pil eno majhno deklo, peljal ga je domov in se z njim igračkalo. Samo toliko. Dekle se mu je vsedlo k nogam in je brenkalo na kitaro ter s sladkim, tankim glasom pelo pesem o belem mornarskem častniku, ki je na veliki ladiji odnesel s seboj žalostno srce male deklice . . . Lepa je bila. Ljubka je bila. Dekle še sedaj živi in pričakuje njegov povratek, ker mu je obljubil, da se po končanih študijah vrne in ga več nikdar ne zapusti.

Dekle . . .

Uboga revica ljubega Boga . . . Oh, ta ljubezen je popolnoma drugačna! Ta ljubezen žge, ko ogenj. Ko da se na sruca kadi živa žerjavica! Ta ljubezen in tiho sanjarjenje, kakor misli človek na malo deklico; ta ljubezen je vihar, ki lomi dušo, ta ljubezen je taifun, japonski orkan . . .

Vstal je, omahovaje je stal za mizo, potem pa je začel hoditi po laboratoriju, ko da nekaj išče. Samega sebe je iskal. Nato se je s počasnimi koraki zopet podal na svoj prostor in je mirno obstal. Kakor obstane urni kazalec. Delati! Tiho se je spustil na stol in je začel razreševati veliki kanski obrazec.

Nima smisla. Kaj išče matematično formulo, ko niti samega sebe ne najde? On je x. Neznanka. Rumeni x, katerega vrednost pozna profesor Brinkley. Mislil je x, ki v zaljubljenosti, v veliki enačbi niti svojih čustev ne zna izračunati . . .

Neumnost.

Mutsuhito Dsain se je baval sam s seboj, upadle oči so se mrzlično svetlikale, suho in brezradostno. Vroč čelo je pokopal v dlani in je poslušal bežeči čas. V laboratoriju je vladal top mir in v tihoti je slišal ropot: sekunde prihajajo in odhajajo, vsaka potuje z milijonov vozov in v milijonov vozovih pelje radost in žalost človeštva. Kako prijetno je v samotni! Ko človeka muči tisoč dvomov. Kaka strahota je biti tako sam! Ko se človek samega sebe boji . . .

Profesor Brinkley je na univerzi. Kje pa je Overton? Overton sedaj gotovo zabava gospodično Alice, saj od zabavnega večera sem skoraj vsak dan gre tje. Overton je celo pri tem srečnejši! To je razumljivo. Bel mož. Belo deklo. Rumena mož — belo deklo, to bi bilo zelo čudno . . . Toda ali barva dela človeka?

Profesor Brinkley je veselo vstopil v laboratorij; vedno je bil tem bolj vesel, čim večje delo je dovršil. Japonec